

Біологічно активні речовини в косметичних засобах і продуктах харчування

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Другий (магістерський)</i>
Галузь знань	<i>16 Хімічна та біоінженерія</i>
Спеціальність	<i>161 Хімічні технології та інженерія</i>
Освітня програма	<i>Хімія і технологія органічних матеріалів</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>змішана</i>
Рік підготовки, семестр	<i>5 курс, весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кредити</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: 2 години на тиждень (1 пара щотижня), лабораторні роботи: 2 годин на тиждень за розкладом на rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лекції, практичні, лабораторні : к.т.н., доцент Єфімова Вероніка Гаріївна, yefimovavg@gmail.com</i>
Розміщення курсу	<i>Курс в системі Moodle на платформі Sikorsky-distance, доступ за запрошенням викладача https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=4296</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Метою дисципліни є визначення ролі БАД в забезпеченні здоров'я населення та принципів і методів отримання, вилучення БАД з біологічної та хімічної сировини, поєднання біологічно активних речовин в залежності від хімічної природи і призначення БАД в залежності від функціональності і призначення (ФК2).

Предмет дисципліни: теоретичні та практичні аспекти створення технологій якісно нових харчових продуктів та косметичних засобів з спрямованою зміною хімічного складу, що відповідають потребам людини, в тому числі продуктів та засобів масового споживання для різних вікових груп населення, включаючи дітей і осіб похилого віку, а також створення продуктів лікувального і профілактичного призначення, диференційованих для профілактики різних захворювань і зміцнення захисних функцій організму людини, зниження ризику впливу шкідливих речовин, в тому числі для населення зон, екологічно несприятливих з різних видів забруднень.

знання:

- інноваційних методів синтезу біологічно активних добавок із сировини різного походження;

- біотехнологічного потенціалу молочної, рибної, тваринної та рослинної сировини, що направляє на виробництво біологічно-активних добавок (БАД);
- асортименту сучасних БАД та рекомендацій щодо до їх вживання, розробки інноваційних технологій отримання БАД з заданими властивостями;

уміння:

- обґрунтовувати раціональні прийоми і способи отримання біологічно активних добавок із сировини різного походження;
- одержувати біологічно активні добавки з прогнозованими властивостями;
- здійснювати заходи направлені на зменшення матеріальних витрат на виготовлення біологічно активних добавок та дотримання її високої якості.

досвід:

- здійснювати технологічний процес відповідно до регламенту і використовувати технічні засоби для вимірювання основних параметрів біотехнологічних процесів, властивостей сировини і продукції;
- здійснювати технологічний процес виробництва біологічно активних добавок із сировини різного походження відповідно до регламенту і використовувати технічні засоби для вимірювання основних параметрів біотехнологічних процесів, властивостей сировини і продукції;
- брати участь в розробці технологічних проектів з виготовлення біологічно активних добавок в складі авторського колективу;
- розробляти біологічно активні добавки з сировини різного походження та визначати їх якість.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Зазначається перелік дисциплін, знань та умінь, володіння якими необхідні студенту для успішного засвоєння дисципліни:

Біоорганічна хімія	Основні класи біоорганічних сполук (вуглеводи, ліпіди, білки, нуклеїнові кислоти) структурні формули та властивості речовин .
Хімічна технологія косметичних засобів	Основні технології отримання косметичних засобів та харчових добавок
Хімічна технологія харчових добавок	

Програмні результати навчання студентів з дисципліни біологічно активні добавки є важливими для вивчення таких дисциплін як: токсикологічна хімія, токсикологія продуктів харчування та косметичних засобів, косметична хімія та фармакогнозія. Окремі програмні результати, уміння та навички можуть бути використані у виконання експериментальної частини магістерської дисертації

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні питання біологічно активних добавок

Біологічно активні добавки до їжі, як спеціалізовані продукти харчування. Законодавчі акти, що регулюють виробництво біологічно активних добавок в Україні. Класифікація біологічно активних добавок, хімічний склад, принципи і ризики їх використання. Основні компоненти біологічно активних добавок.

Тема 2. Біологічно активні добавки з сировини тваринного походження

Вимоги до сировини тваринного походження, що направляється на виготовлення БАД. Сировина, що містить колаген, її склад, використання у виробництві БАД. БАД на основі мікрофлори з молочних продуктів

Тема 3. Інші продукти природного походження, що використовуються при виробництві БАД

БАД, що містять йод, селен та каротин. БАД на основі полісахаридів, фосфоліпідів, харчових дріжджів, продукт бджільництва. БАД на основі рослинної сировини.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Рекомендована базова література

1. Мезенова О.Я. Биотехнология морепродуктов: учеб. под / редакцией О.Я. Мезеновой Л.С., Байдалинова, О.Я. Мезенова, Н.Т. Сергеева и др. - К: Мир, 2006. - 560 с.
2. Байдалинова, Л. С. Биохимия сырья водного происхождения: учеб. пособие / Л. С. Байдалинова, А. А. Яржомбек. - К: Моркнига, 2011. - 504 с.
3. Ковальов В.А. Фармакогнозія з основами біохімії рослин: підручник / В.А. Ковальов, О.І. Павлій, Т.І. Ісакова. – Харків: НФАУ, 2000. – 704 с.

Допоміжна

4. Биотехнология мяса и мясопродуктов: учеб. пособие / И. А. Rogov и др. – М.: Делипринт, 2009. - 294 с.
5. Бредихина, О. В. Научные основы производства рыбопродуктов: учеб. пособие / О.В. Бредихина, С. А. Бредихин, М. В. Новикова. – М.: КолосС, 2009. - 152 с.
6. Иванова, Е. Е. Технология морепродуктов: учеб. пособие / Е. Е. Иванова, Г. И. Касьянов, С. П. Запорожская. – М.: КолосС, 2010. - 183 с.

Розділи та теми, з якими студент має ознайомитись самостійно, викладач зазначає на лекційних та практичних заняттях.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Викладення лекційного матеріалу з дисципліни проводиться синхронно з розглядом його на практичних заняттях, виконанням лабораторного практикуму та вивчення питань, що виносяться на самостійну роботу. При читанні лекцій застосовуються засоби для відео конференцій (Google Meet, Big Blue Button Moodle) з використанням презентацій. Після кожної лекції рекомендується ознайомитись з матеріалами для самостійного вивчення, а перед наступною лекцією – повторити матеріал попередньої. Матеріали двох лекцій розглядаються, закріплюються та оцінюються на одному практичному занятті.

№	Дата	Опис заняття
1.	31 січня – 06 лютого 2022 р.	<p>Тема 1. Вступ. Предмет та зміст курсу «Біоактивні добавки (БАД)».</p> <p>БАД до їжі, як спеціалізовані продукти харчування. Історія створення БАД. Дефіцити основних нутрієнтів у харчуванні людини і джерела їх компенсації.</p> <p>Законодавчі акти, що регулюють виробництво БАД в Україні</p> <p>Концепція державної політики України в області здорового харчування про застосування БАД для поліпшення структури харчування. Підтвердження якості БАД вимогами наказу МОЗ України №1114 о затвердженні Гігієнічних вимог до БАД.</p> <p>Тема 2. «Гігієнічні вимоги до організації виробництва і обороту БАД до їжі та косметичних засобів. Асоціація БАД та біологічні створення єдиних вимог для ринку БАД.</p>
2.	07 лютого – 13 лютого 2022 р.	<p>Продовження теми 1: <i>Класифікація БАД по фізіологічному ефекту і хімічним складом. Основні фізіологічні функції мікронутрієнтів у складі БАД.</i></p> <p><i>Нутрицевтики та їх функціональна роль у профілактиці хронічних захворювань. Парафармацевтики: характеристика, основні властивості, функціональна роль в механізмі регуляторних систем людини. пробіотики. пребіотики.</i></p> <p><i>Ризики використання БАД: нестачі знання в мікронутрієнтології; відсутність достовірної інформації про конкретні БАД; засилля недоброчесної реклами та неякісної продукції; недостатня інформованість споживача про законодавчу базу.</i></p>
3.	14 - 20 лютого 2022 р.	<p>Продовження теми 1: <i>Основні компоненти (БАД). Алкалоїди, амінокислоти, антиоксиданти, білки, глікозиди, дубильні речовини, вітаміни, жири та жирні кислоти, клітчатка, мінеральні речовини (мікро- та макроелементи), органічні кислоти, ферменти, флавоноїди, ефірні олії.</i></p>
4.	21 - 27 лютого 2022 р.	<p>Тема 2. <i>Склад і біологічно активні властивості тканин гідробіонтів. Способи виробництва гідролізатів з гідробіонтів. Технологія отримання БАД на основі риб'ячого жиру. Способи отримання гідролізатів з гідробіонтів. Отримання і використання хітину, хітозану та глікозаміну з ракоподібних. Технологія ліпідних концентратів і лецитину з жиру кальмара. Отримання і використання ферментних препаратів з нутроців гідробіонтів.</i></p>
5.	28 лютого – 06 березня 2022 р.	<p>Продовження теми 2: <i>Способи отримання гідролізатів з гідробіонтів. Отримання і використання хітину, хітозану та глікозаміну з ракоподібних. Технологія ліпідних концентратів і лецитину з жиру кальмара. Отримання і використання ферментних препаратів з нутроців гідробіонтів.</i></p>

6.	07 березня – 13 березня 2022 р.	Продовження теми 2: Методи отримання БАД зі сполучної тканини тварин, риби, морепродуктів та ракоподібних
7.	14 березня – 20 березня 2022 р.	Продовження теми 2: Імунні білки сироватки, їх композиції з біополімерами (пектином, хитозаном, крохмалем), способи іммобілізації, використання в складі
8.	21 березня – 27 березня 2022 р.	Продовження теми 2: БАД для спортивного харчування та геронтології. Молочний жир у складі сироватки, біологічна цінність, способи добування, використання в складі БАД.
9.	28 березня – 3 квітня 2022 р.	Продовження теми 2: Сировина, що містить колаген, її склад, використання у виробництві БАД. Значення БАД і БАК з сировини, що містить колаген в забезпеченні здоров'я. Технологія хондроїтінсульфата і його похідних з остеотропним і хондропротекторним ефектами. Технологія пептидного биорегулятора з селезінки великої рогатої худоби.
10.	04 квітня – 10 квітня 2022 р.	Продовження теми 2: Молочна сироватка, маслянка, склад і використання в технології БАД. Отримання і використання лактози, імунних білків, казеїну з молочної сировини.
11.	11 квітня – 17 квітня 2022 р.	Продовження теми 2: Методи отримання БАД зі сполучної тканини тварин, риби, морепродуктів та ракоподібних
12.	18 квітня – 24 квітня 2022 р.	Продовження теми 2: Імунні білки сироватки, їх композиції з біополімерами (пектином, хитозаном, крохмалем), способи іммобілізації, використання в складі
13.	25 квітня – 01 травня 2022 р.	Тема 3. БАД, що містять йод, селен та каротин. Вимоги до сировини, склад та біологічно-активні властивості. Застосування. Технологія отримання.
14.	02 травня – 08 травня 2022 р.	Продовження теми 3: Способи та технології отримання БАД з сировини, що містить йод, селен, каротин та продукти бджільництва
15.	09 травня – 15 травня 2022 р.	Продовження теми 3: Вимоги до сировини, склад та біологічно-активні властивості. Застосування. Технологія отримання.
16.	16 травня – 22 травня 2022 р.	Продовження теми 3: Вимоги до сировини, склад та біологічно-активні властивості. Застосування. Технологія отримання.
17.	23 травня – 29 травня 2022 р.	Продовження теми 3: Способи та технології отримання БАД з сировини рослинного походження
18.	30 травня – 05 червня 2022 р.	Модульна контрольна робота з курсу

Лабораторний практикум

Лабораторні роботи з кредитного модуля «Біологічно активні добавки» виконують з метою поглиблення знань предмету та набуття практичного досвіду застосування знань до вирішення прикладних задач з мікробіології та біотехнології. Виконання лабораторного

практикуму надає змогу студентам одержати навички самостійного проведення експерименту, аналізу результатів і складання обґрунтованих висновків.

Тиждень	Тема	Опис запланованої роботи
6	Оцінка якості жирів та олій, що використовуються при виробництві БАД	Визначення кислотного числа твердого та рідкого жиру
8	Визначення перекисного числа жирової сировини Визначення йодного числа	Дослідження твердої та рідкої жирової сировини
10	Визначення харчової цінності молочних продуктів хімічними методами	Провести кількісний аналіз основних композитів молока і розрахувати на підставі хімічного складу енергетичну і харчову цінність молочного продукту
12	Розділення білків молока на окремі фракції в залежності від розчинності	Дослідження окремих фракцій молока
14	Визначення масової доли бензойної кислоти у маргарині	Дослідження маргарину різних виробників

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота студента (СРС) протягом семестру включає повторення лекційного матеріалу, самостійного опанування матеріалу, винесеного на позааудиторне вивчення за підручниками та навчальними посібниками, оформлення звітів з лабораторного практикуму, підготовка до захисту лабораторних робіт, підготовка до модульної контрольної роботи, підготовка до заліку. Рекомендована кількість годин, яка відводиться на підготовку до зазначених видів робіт:

Вид СРС	Кількість годин на підготовку
Підготовка до практичних занять: повторення лекційного матеріалу та вивчення окремих питань за підручниками і посібниками.	4 години на тиждень
Підготовка до виконання і здачі лабораторних робіт, за дистанційного режиму у вигляді опрацювання відео та виконання віртуальних лабораторних робіт на платформі дистанційного навчання Сікорський	2 години на тиждень
Підготовка до контрольних робіт (одна модульна контрольна у вигляді двох контрольних робіт)	4 години *2 = 8 годин
Підготовка до екзамену	30 годин

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

За звичайного режиму роботи університету лекції та практичні заняття проводять у навчальних аудиторіях, лабораторний практикум – в спеціально обладнаній навчальній лабораторії з дотриманням асептичних умов. За змішаного режиму лекційні заняття проводять на платформі дистанційного навчання Сікорський, а практичні заняття, контрольні та лабораторний практикум – аудиторно. За дистанційного режиму всі заняття проводять через платформу дистанційного навчання Сікорський. Відвідування занять та ознайомлення з навчальними матеріалами є обов'язковим

Правила захисту лабораторних робіт:

1. До захисту допускаються студенти, які виконали лабораторну роботу в повному обсязі в лабораторії або (за умови дистанційного навчання) самостійно ознайомилися з протоколом, переглянули відео та виконали віртуальну лабораторну роботу (Scorm пакет)
2. Захист лабораторних відбувається за графіком, встановленим викладачем
3. Після перевірки виконання завдань та проведення опитування за теоретичними питаннями в межах тематики протоколу лабораторної роботи, викладач виставляє оцінку і робота вважається захищеною.
4. Несвоєчасні захист і виконання роботи без поважної причини штрафуються відповідно до правил призначення заохочувальних та штрафних балів.

Правила призначення заохочувальних балів:

За активну роботу на лабораторній роботі нараховують до 0,5 заохочувальних балів (не більше 10 балів на семестр).

Політика дедлайнів та перескладань: визначається п. 8 Положення про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського

Політика щодо академічної доброчесності: визначається політикою академічної чесності та іншими положеннями Кодексу честі університету.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Контроль та PCO розроблені відповідно до Положення про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського:

1. Поточний контроль: опитування за теоретичними питаннями, вирішування задач на практичних заняттях, захист лабораторних робіт, МКР.
2. Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.
3. Семестровий контроль: залік.

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рейтинг студента з кредитного модуля «Мікробіологія» складається з балів, що він отримує за:

- 1) захист п'яти лабораторних робіт
- 2) модульну контрольну роботу (50 балів)

Розрахунок шкали (R) рейтингу кредитного модулю:

$$RD=RC=100$$

Система рейтингових (вагових) балів та критеріїв оцінювання

1. Лабораторні роботи

Ваговий бал 10. Максимальна кількість балів за лабораторний практикум дорівнює 10 бали $\times 5 = 50$ балів. Оцінювання якості захисту лабораторної роботи проводимо за наступними критеріями:

«відмінно» 10 балів. Вичерпне володіння теоретичним матеріалом, якісне виконання досліду.

«добре» 8 бали. Правильні але не повні відповіді на теоретичні питання, активна робота в лабораторії

«задовільно» 7 бали. Помилки, захист роботи із значним запізненням, помилки у відповідях на теоретичні питання

«незадовільно» 0 балів. Не оформлений протокол, не виконано лабораторні дослідження
Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 50 + 50 = 100 \text{ балів.}$$

Календарну атестацію проводить викладач за значеннями поточного рейтингу студентів на час атестації (8 тиждень та 14 тиждень). Якщо значення цього рейтингу не менше 50 % від максимально можливого на час атестації, студент вважається атестованим. В іншому випадку в атестаційній відомості виставляється «незадовільно».

Переведення рейтингових оцінок ECTS у традиційні оцінки

Значення рейтингу з кредитного модуля	Традиційна оцінка КР
$95 \leq RD$	Відмінно
$85 \leq RD < 95$	Добре
$75 \leq RD < 85$	
$65 \leq RD < 75$	Задовільно
$60 \leq RD < 65$	
$RD < 60$	Незадовільно
$RD < 40$	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

- Інформаційні та методичні матеріали до дисципліни наведені у Moodle (платформа Sikorsky-distance) за посиланням <https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=1724>

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри фізичної хімії:

к.т.н. доц. Єфімовою В.Г.

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № 10 від 23.06.2021 р.)

Ухвалено кафедрою фізичної хімії (протокол № 13 від 30.06.2021)¹

¹ Силабус спочатку погоджується метод. комісією, а потім ухвалюється кафедрою.

